

Tribuna

Operació "Pitufu": espoliadors amb manual

Aquest passat mes d'abril la Policia Nacional donava a conèixer els resultats de l'anomenada **Operación Pitufu**, amb la que es desarticulava una xarxa presumptament dedicada a l'espoli de jaciments arqueològics.

Les investigacions es van iniciar sis mesos abans arrel d'informacions obtingudes en l'execució d'un operatiu anterior, desenvolupat l'any 2006 i anomenat **Operación Vivo**. En la recerca, però, de similituds amb la que ara ens ocupa podem encara retrocedir un any més, fins la **Operación Lirio**.

L'abril de 2005 ja es parlava d'investigació complicada. Segons fonts policials, la xarxa aleshores desarticulada no responia a les típiques i habituals característiques de la delinqüència organitzada. Tenia una estructura inestable conformada per la interconnexió entre diferents grups i persones, amb contactes esporàdics d'aparença legal. Hi havia espoliadors de jaciments, intermediaris, venedors i falsificadors. Les vendes es feien directament al client, en fires locals o via internet. A més de material arqueològic, en l'operatiu també van ser decomissades pintures presumptament atribuïdes a artistes com Joaquín Sorolla.

La **Operación Lirio** es va saldar amb 16 detinguts a diferents indrets de l'Estat (un d'ells a Igualada), 20 registres i més de 10000 béns culturals recuperats (7442 peces arqueològiques). Destaca la detenció d'un agent de la Guàrdia Civil destinat a Uceda (Guadalajara). En el registre del seu domicili a Las Rozas (Madrid), van aparèixer peces arqueològiques. També a casa d'uns familiars a Molina de Aragón (Guadalajara) i, fins i tot, en el de les seves dependències de la caserna de Uceda. Portava un any de baixa per malaltia i la pròpia Guàrdia Civil ja l'havia investigat sense èxit.

Una forma d'actuar quasi idèntica tenien les 24 persones detingudes en el marc de la **Operación Vivo**. Com en el cas anterior, els contactes entre els grups i col·laboradors no es feien de forma habitual i jerarquitzada sinó esporàdica, segons les transaccions. També hi havia espoliadors, venedors, falsificadors, fins i tot falsos perits encarregats d'autenticificar les peces. Coincidien també en les formes de venda (directa, fires o internet) i en els objectes (sobretot material arqueològic i pintures).

Amb la creació de peces falses, es va constatar la **modificació i envelliment** de peces autèntiques per obtenir un millor preu. En el cas de les pintures arribaven a convertir-les en obres de artistes consagrats. Algunes d'aquestes falsificacions eren tan aconseguides que les valoracions es van haver de corroborar amb tècniques de laboratori.

Entre els més de 4000 objectes recuperats, 1123 tenien valor arqueològic. Es van investi-

CONCURS FOTOGRÀFIC COMMEMORATIU DELS 25 ANYS DE LA SCA. Us proposem participar en un concurs fotogràfic, el tema del qual és: **Arqueologia i lleure**. La nostra intenció, endemés de valorar aspectes artístics, és que les fotografies enviades tinguin com a comú denominador les relacions de l'Arqueologia amb l'entorn social i concretament amb el temps d'esbarjo. En una tarja adjunta publiquem les normes. **Us animem a participar!**

SORTIDA COMMEMORATIVA DELS 25 ANYS DE LA SCA. Estem preparant una sortida pels dies 4 i 5 d'octubre que esperem us agradi. Tindrem la oportunitat de visitar **dues coves amb art rupestre paleolític: Bedeilhac i Niaux (Arieja)**. L'entrada està molt restringida en aquesta mena de jaciments arqueològics i només podem oferir 20 places. En una tarja adjunta us donem la informació completa.

gar ramificacions en 12 ciutats (entre les que hi havia Barcelona i Girona) i es portaren a terme 25 registres.

La documentació obtinguda en els esmentats registres és la que el passat mes d'octubre va permetre iniciar una nova operació. Batejada **Pitufu** (no ha transcendit el perquè d'aquesta denominació), ha estat coordinada per la *Brigada de Patrimonio Histórico*, enquadrada en la *Unidad Central de Delincuencia Especializada y Violenta (UDEV)* de la Policia Nacional, i ha tingut un abast estatal, tot i finalment restar focalitzada en les comunitats andalusa i valenciana. Malgrat mantenir una estructura consensuada, a diferència dels anteriors operatius, els implicats es dedicaven quasi exclusivament a l'espoli, receptació i col·leccionisme de material arqueològic. Aquesta vegada la majoria de les transaccions es feien via internet. Els investigadors han reconegut que la Xarxa és ara per ara el punt de trobada predilecte entre espoliadors i compradors. Les web de subhastes semblen oferir una sensació d'impunitat i anonimat, quan en realitat és per on han estat aconseguides la majoria de les identificacions. Entre els 20 detinguts, hi ha alguns que ens han cridat especialment l'atenció. Tenim, per exemple, un funcionari de presons de Picassent (València). Hi ha un policia jubilat d'Eivissa, que va ser inspector i desenvolupà part de la seva carrera a l'aeroport de l'illa. Durant el registre del seu domicili es van trobar 72 armes de foc sense llicència, amb el que acabà imputat per receptació de material arqueològic i tinença il·lícita d'armes.

Destaquen també tres persones de Castro del Río (Córdoba): Un advocat, un treballador de l'ajuntament (segons algunes fonts sembla es tracta d'un enterrament) i el Tinent d'Alcalde alhora Regidor d'Urbanisme del mateix. Aquest darrer va manifestar la seva absoluta innocència tot i renunciar al càrrec per "responsabilitat" i "no interrompre la vida pública" del municipi. Tant l'alcalde com el seu partit -PSOE- el recolzen i critiquen que de tots els implicats ha estat l'únic en fer-se públics el nom i cognoms: Luis Castro Erenca. Es dona la circumstància que el mateix dia en ser inter-

rogat per la policia, es va presentar a Castro del Río un conveni (finançat per la Diputació i la Junta) amb l'objectiu de "garantir la protecció" del Patrimoni de la zona. En Luis Castro és un dels principals impulsors d'aquest projecte. La seva implicació és resultat de les escoltes telefòniques realitzades durant l'operatiu. "*Salimos al campo?*", era la proposta que rebien alguns dels imputats. Presumptament les "*salidas*" eren per espoliar jaciments arqueològics.

Han estat recuperades "milers" de peces arqueològiques (unes 10000). En un dels 24 registres domiciliaris duts a terme van ser necessàries tres furgonetes per transportar el material decomissat al dipòsit corresponent.

Entre els instruments i documentació, destaquen 8 detectors de metalls (en les operacions **Lirio i Vivo** van ser 2 i 6, respectivament), un visor nocturn (índex de probables espolis a deshora), suposats certificats d'autenticitat i una guia molt especial. Una de les persones implicades estava en possessió d'una guia que ha resultat ser en realitat un autèntic **manual amb consells de comportament** davant eventuals actuacions policials contra espoliadors.

Aquesta vegada l'operatiu sembla no haver afectat Catalunya, tot i constar la *Jefatura Superior regional* entre les que hi han col·laborat. A banda però, disposem d'indicadors que delaten un moment d'expansió del furtivisme arqueològic arreu del país. Furtius cada vegada millor preparats tècnicament i, pel que sembla, amb estudiats protocols d'actuació per quan són sorpresos en acció. No advertim, malgrat tot, un augment equiparable en expedients sancionadors i diligències penals. Es detecta com una de les principals causes d'aquest pronunciat desequilibri la **manca de denúncies**, fet ja esmentat en la **Tribuna** dedicada a la **Operación Tertis** (Full núm.245, març de 2007). Si realment volem una contundent **Operación Neteja** del furtivisme arqueològic a Catalunya, tots ens hi hem d'implicar de forma més activa del que ho venim fent.

Joan-Carles Alay
Comissió de Patrimoni SCA